

Szabó József (1961–2020)

SZABÓ József András 1961. január 24-én született Hajdúhadházon, vagyis „Hadházon”, ahogy szeretettel emlegette mindig. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Gyakorló Gimnáziumában végzett középiskolai tanulmányai után, 1979-ben felvételt nyert az Eötvös Loránd Tudományegyetem földtudományi szakára, ahol másodévben térképésznek szakosodott. Okleveles térképészi diplomája megszerzése után, 1985-ben az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézet (TAKI) Talajtani Osztályán helyezkedett el, tudományos segédmunkatársként.

Intézeti tevékenysége kezdetektől kiterjedt a talajtérképezés minden elemére, a mintavétel tervezéstől, a terepi munkán át a térképek szerkesztéséig. Tudományos tevékenységében a éppen pályája indulásával egyidőben alakuló-formálódó tudományterület, a térinformatika talajtani vonatkozásai domináltak. Már a nyolcvanas években bekapcsolódott az MTA TAKI ezen a téren úttörő munkálataiba (TIR, AGROTOPO, DIGICAD). Ennek során a talajtani-környezetvédelmi térinformatikai projektek előkészítésében, végrehajtásában széleskörű gyakorlatot szerzett előbb résztvevőként, majd témavezetőként. A számítógép mellett sem szakadt el a terepi felvételezéstől, térképezéstől. Hosszú éveken át lelkes munkával szervezte és vezette külföldi (belga, svéd) akár diák, akár professzori csoportok

talajtani, országjáró tanulmányútjait, a mindenkori résztvevők legnagyobb megelégedésére.

1989-ben talajtani szakmérnöki diplomát szerzett a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen. Szakdolgozatát „Magyarország 1:100.000 méretarányú Számítógépes Talajtani Adatbázisa” címmel készítette el. 1993-ban az ELTE-n szerzett egyetemi doktori fokozatot, melynek témája „Magyarország közepes méretarányú Talajtani Információs Rendszere” volt. Mindkét munka középpontjában a digitális, térbeli, talajtani információs rendszerek szerepeltek, mely téma a kilencvenes évek elejére legfőbb kutatási területévé vált. Még a gimnáziumból hozta a becenevét, ahogy a barátai, kollégái mindig szólították: *James*.

Az AGROTOPO Talajinformációs rendszer korszerűsítése és a HunSOTER projekt térinformatikai feladatainak levezénylése kialakította azokat a feltételeket, amelyek lehetővé tették a nevéhez fűződő intézeti térinformatikai műhely (GIS Labor) 1995-ös megalakítását. 1997-ben Akadémiai Ifjúsági Díjban részesült „A Magyar Digitális Talajtani és Domborzati Adatbázis (HunSOTER) - Térinformatikai rendszerépítés, -szervezés és alkalmazások” című pályamunkájával.

Az országos léptékű talajtani térinformatikai munkák után, a kilencvenes évek végétől kezdődően, a GIS Labor napi tevékenysége során jelentős gyakorlatot szerzett témavezetőként közepes- és nagyméretarányú talajtani és környezetvédelmi térinformatikai rendszerek tervezése, építése és működtetése terén. Ezek közül kiemelendő gyakorlati kezdeményező tevékenysége a Digitális Kreybig Talajinformációs Rendszer (DKTIR) kiépítésében, vagyis a Kreybig-féle Átnézetes Talajismereti Térképsorozat digitális reambulációjában, térinformatikai adaptációjában, közkinccsé tételében, továbbá a térinformatika eredményeinek internetes alkalmazásában rejlő lehetőségek felismerésében és iránymutató alkalmazásában. Az ezeken a területeken elért eredmények képezték „Nagyléptékű talajtani térinformatikai rendszer szerepe a térségi szintű agrár-környezeti problémák vizsgálatában” című PhD dolgozatának lényegét, amelyet a Veszprémi Egyetem Georgikon Karán védett meg sikeresen 2002-ben. A Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kara 2003-ban tiszteletbeli egyetemi docensi cím, a Károly Róbert Főiskola 2005-ben címzetes főiskolai tanári cím adományozásával ismerte el szakmai, oktatói tudományos teljesítményét.

Szabó József a DKTIR munka majd 10 éves időtartama alatt felismerte, hogy bár a hazai talajtani adatbázisok nemzetközi viszonylatban is igen részletes fizikai és kémiai adatokkal rendelkeznek, melyek alkalmasak a talajokban bekövetkező változások nyomon követésére, azok kiváltó okaira vonatkozó adatgyűjtő rendszer nem állt rendelkezésre. Az 1970 és 1980-as években működő AIIR ezt a célt volt hivatott szolgálni, de idővel a benne tárolt adatok egy része elavult. A 2010-ben indított, Országos Környezeti Információs Rendszer (OKIR) talajdegradációs alrendszerének (TDR) kialakítása című projekt által létrehozott komplex informatikai rendszer lényegében újraélesztette az AIIR filozófiáját. Szabó József irányítása alatt egy informatikai fejlesztéssel, valamint egy igen széleskörű valós idejű adatgyűjtés végrehajtásával került kialakításra a TDR.

A TDR sokoldalúságát tükrözi, hogy az adatbázis megalkotása óta újabb és újabb kutatási témák, projektek alapját képezte. Ebből a körből kiemelendő az ún.

„Sertéságazati Kutatások”, melyben 2015 óta, számos egyetemmel és kutatóintézetrel együttműködve, az Agrárminisztérium (korábban Földművelésügyi Minisztérium) megbízásából a hazai nitrát rendelettel közvetve vagy közvetlenül kapcsolatos változtatások tudományos alátámasztását szolgáló kutatások valósultak meg, mint pl. a tilalmi időszak rövidítésének vagy a nitrát érzékeny területeken kijuttatható maximális nitrogén dózis növelésének lehetősége, illetve a karbamid alapú műtrágyák alkalmazásának feltételeit javító eljárások vizsgálata. A TDR szellemisége kis túlzással megelőzte korát, hiszen egyre inkább látszik, hogy olyan, hozzá hasonló talajinformációs adatrendszerekre van szükség, melyek egy időben képesen az alkalmazott mezőgazdasági technológiák elemeit és az adott időben vizsgált, térben pontosan meghatározott talajadatokat összefüggéseiben vizsgálni.

A térbeli talajinformációk sokrétű hasznosítása során egyre szerteágazóbb szakmai kapcsolatokat alakított ki a környezeti elemek vizsgálatában érdekelt társintézmények kutatóival, szakigazgatási és minisztériumi szakemberekkel. A Talajtani Osztályon belül önállóan működő, általa vezetett GIS Laboratórium 2009-ben Környezetinformatikai Csoporttá bővült, majd 2010-től önálló kutatási osztályként működött. 2015-ben a kutatóintézeti munkatársak biztatására és támogatásával pályázta meg az Agrártudományi Kutatóközpont (ATK) TAKI igazgatói pozícióját, és 2016-tól „kormányozta a viharos vizeken” az intézet hajóját.

Vezetői tehetséggel volt megáldva, megérezte mi rejtőzhet egy emberben, mi ösztönzi és mire lehet képes. Igyekezett megismerni minden munkatársát, hogy helyet találjon neki a „csapatban”. Szigorú elvárásai voltak, sosem kért lehetetlent, ugyanakkor önmagából is mindig sokat adott. A szó legnemesebb értelmében *jelen volt*, s ha kellett, bárki fordulhatott hozzá. Az utóbbi évek kutatóhelyi strukturális átalakítása folyamánként sok egyeztetésen, vitán képviselte az Intézetet. Jó taktikai érzékkel látta meg az utat, melyen haladnunk kellene, a fennmaradás, az együtt maradás távlati célja vezérelte, a döntéseit mindig felvállalta és sosem hárította másra a felelősséget.

Az egyéni, illetve a közjó harmonizálására törekvő demokratikus vezetési stílusának, szemléletmódjának és személyiségének köszönhetően igazgatása alatt az Intézet egész életét meghatározó olyan szerkezeti és szemléletbeli változások történtek, amelyek jelentősen bővítették a kutatások feltételeit, emelték azok minőségét, miközben egyszerre javult az egyéni hangulat és erősödött a közösségi összetartozás.

Egy jól működő intézetet és összekovácsolt csapatot hagyott itt megdöbbenő hirtelenséggel egy meleg júliusi napon. Szellemisége és lelkének egy jelentős része azonban örökre velünk marad.

Bakacsi Zsófia, Koós Sándor, Pásztor László